

ODRYSES'TEN NİLÜFER'E ULUSLARARASI NİLÜFER SEMPOZYUMU

13-15 Kasım 2015 Nilüfer / Bursa / Türkiye

نیلوفر
بازار

ΩΝΙΔΟΥ
ΙΣΤΕΚ
ΠΟΝΤ
ΝΕΝΟΥ

تاریخچه و اهمیت این شهر و منطقه را در این سیمپوزیوم بررسی خواهیم کرد. در این سیمپوزیوم، ما به بررسی تاریخچه و اهمیت این شهر و منطقه خواهیم پرداخت. در این سیمپوزیوم، ما به بررسی تاریخچه و اهمیت این شهر و منطقه خواهیم پرداخت. در این سیمپوزیوم، ما به بررسی تاریخچه و اهمیت این شهر و منطقه خواهیم پرداخت.

Odryses'ten Nilüfer'e Uluslararası Nilüfer Sempozyumu
Nilüfer International Symposium 'From Odrysses to Nilüfer'

13-15 Kasım 2015 Nilüfer / Bursa / Türkiye
13-15 November 2015 Nilüfer / Bursa / Turkey

Editörler - Edited by

Mustafa Şahin • Sezai Sevim • Doğan Yavaş

Bursa Nilüfer Belediyesi • Bursa Nilüfer Municipality

NİLÜFER
BELEDİYESİ
BURSA

KURULLAR/ COMMITTEES**Onursal Başkan / Honorary President**

Mustafa Bozbey

Bilim Kurulu - Scientific Committee

Prof. Dr. Mustafa Şahin

Prof. Dr. İ. Hakan Mert

Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu

Doç. Dr. Derya Şahin

Doç. Dr. Necmi Karul

Yrd. Doç. Dr. Güven Gümgüm

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Bilir

Yrd. Doç. Dr. Oktay Dumankaya

Prof. Dr. Aziz Novruzlu - Azerbaycan

Doç. Dr. Cavid Qasimov - Azerbaycan

Dr. Filippo Battistoni İtalya - Almanya

Dr. Luigi Oliva - İtalya

Dr. Vildane Özkan - Bulgaristan

Eirini Kalogeropoulou - Yunanistan

Düzenleme Kurulu - Organizing Committee

Prof. Dr. Mustafa Şahin

Yrd. Doç. Dr. Doğan Yavaş

Yrd. Doç. Dr. Sezai Sevim

Güney Özkılınç

Nurgül Çetin

Evrin Gülay Köksal

Onur Ulutaş

Yayına Hazırlayan - Prepared for Publication by

Araş. Gör. Gonca Gülsefa

Nurgül Çetin

Eirini Kalogeropoulou

Evrinm Gülay Köksal

Onur Ulutaş

Düzelti - Editing

Nebiye Çavuş

Grafik Tasarım - Graphic Design

İlhan Öğreñ

ISBN

978-605-9897-21-1

Basım Yılı ve Yeri

Aralık 2016

Özyurt Matbaacılık

Zübeyde Hanım Mah. Büyük Sanayi 1. Cad.

Süzgün Sk. No: 9 İskitler / Altındağ / ANKARA

Bildiriler soyadı sırasına göre sıralanmıştır. Bu kitapta yayınlanan bildirilerdeki bilimsel içerik sorumluluğu yazarlarına aittir.

Papers have been alphabetically arranged according to authors' surnames. Responsibility for the scientific content of the papers published in this book belongs to their authors.

Bu kitap Nilüfer Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Tarih ve Turizm Bürosu tarafından yayına hazırlanmıştır. Bu kitabın tüm yayın hakları Nilüfer Belediyesi'ne aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

This book was prepared for publication by the Directorate of Cultural and Social Affairs of the Municipality of Nilüfer. All publishing rights are reserved to Nilüfer Municipality. Citation can be made with reference to the source.

- 685 **Yrd. Doç. Dr. Sezai Sevim**
Tarihi Süreçte Nilüfer Bölgesinin İdarî Durumu Hakkında Bir Değerlendirme / An Appraisal of the Administrative Status of Nilüfer in the Historical Process
- 701 **Yrd. Doç. Dr. Ersoy Soydan**
Televizyondaki Dizilerin Kültür Turizmine Katkısı ve Nilüfer İlçesinin Kültür Turizmi Potansiyeli / The Contribution of TV Serials to Cultural Tourism and the Cultural Tourism Potential of the District of Nilüfer
- 717 **Doç. Dr. Derya Şahin**
Apollonia ad Rhyndakos Kentinin Tarihi ve Sikkeleri / History and Coins of Apollonia ad Rhyndakos
- 727 **Prof. Dr. Hatice Şahin**
Nilüfer İlçesine Bağlı Köylerde Yemek Kültürü ve Gölyazı Yemekleri / Culinary Culture of the Villages Dependent on the District of Nilüfer and Dishes of Gölyazı
- 735 **Prof. Dr. Mustafa Şahin**
2015 Yılı Nilüfer İlçesi Yüzey Araştırmaları / Survey Researches in the District of Nilüfer in 2015
- 767 **Doç. Dr. Naci Şahin**
Balkan ve Çanakkale Savaşlarında Şehit Olan Nilüferliler / Martyrs from Nilüfer in the Balkan War and the Battle of Gallipoli
- 795 **Muhammed Şen**
Yunan İşgali Sürecinde Nilüfer'in Köyleri / The Villages of Nilüfer during the Period of the Greek Occupation
- 817 **Yrd. Doç. Dr. Ayça Tiryaki**
Bursa İli, Nilüfer İlçesinde Bulunan Bizans Dönemine Ait Mimari Plastik Taş Eserler/ Byzantine Period Plastic Stone Works Used in Architecture Detected in the District of Nilüfer, Province of Bursa
- 843 **Arş. Gör. Seyit Uğuz**
Bursa İli Nilüfer Bölgesindeki Geleneksel Koyun Ağıllarının Yapısal Sorunları ve Çözüm Önerileri / Structural Problems and Solution Proposals for Traditional Sheepfolds in the Region of Nilüfer, Province of Bursa
- 855 **Arş. Gör. Nur Deniz Ünsal**
Dorak Hazinesi ve Erken Tunç Çağı'nda Uluabat'tan Akdeniz'e İlişkiler Üzerine Düşünceler / Dorak Treasury and the Thoughts on Relations from Uluabat to Mediterranean in the Early Bronze Age Period

2015 Yılı Nilüfer İlçesi Yüzey Araştırmaları Survey Researches in the District of Nilüfer in 2015

Mustafa Şahin*

ÖZET

Bildiride, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nun izni ile Uludağ Üniversitesi adına, Nilüfer Belediyesi'nin desteği ile Nilüfer İlçesi ve Mahallelerinde sürdürdüğümüz yüzey araştırmasının 2015 yılındaki bölümünde tespit ettiğimiz yeni sit alanları ve anıtlar genel hatları ile tanıtılmaktadır. Makale bir ön tanıtım olup, detaylara girilmeyecektir. Yüzey araştırmasının ilk bölümünde 23 mahallede incelemeler yapılmış, önerilerimiz doğrultusunda birisi anıt, diğer 17 adeti Sit olmak üzere toplam 18 yeni alan Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile koruma altına alınmıştır.

Anahtar Kelimeler

Nilüfer, yüzey araştırması, Khamosorion, Öküztepe Nekropolü, Gökçeköy Höyük

ABSTRACT

In our paper we present in broad lines the new archaeological sites and monuments we established during the 2015 part of the survey research conducted in the District of Nilüfer and its Neighbourhoods with the permission of the Ministry of Culture and Tourism, on behalf of the University of Uludağ and with the support of the Municipality of Nilüfer. As the paper is a preliminary introduction, we will not get into details. In the first part of the survey, research was conducted in 23 neighbourhoods. In accordance with our proposals, in total 18 new sites (1 monument and 17 sites) were put under protection with the decision no 5247 (date: 25.12.2015) of the Cultural Heritage Preservation Board of Bursa.

Keywords

Nilüfer, survey research, Chamosorion, Necropolis of Öküztepe, Gökçeköy Mound

*Prof. Dr. Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 16059 Nilüfer-Bursa. E-mail: mustafasahin@uludag.edu.tr

Bursa Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 05.02.2015 tarih ve 23235 sayılı izniyle, Nilüfer Belediyesi'nin desteği¹ ile Nilüfer İlçesi ve mahallelerinde başlattığımız arkeolojik yüzey araştırması ve kültür envanteri projesi kapsamında Akçalar, Alaaddinbey, Badırğa, Başköy, Büyükbalklı, Çalı, Çatalağıl, Çaylı, Fadıllı, Gökçeköy, Gölyazı, Hasanağa, İrfaniye, Karacaoba, Kayapa, Kızılcıklı, Konaklı, Kurtuluş, Özlüce, Tahtalı, Ürünü, Yaylacık ve 30 Ağustos Zafer mahalleleri ziyaret edilmiştir. Makalede, mahallelerde tespit edip koruma altına aldığımız yeni sit alanları ve anıtlar değil de, ilk defa tarafımızdan keşfedilen ve koruma kapsamına alınan yerleşim yerleri ve anıtlar genel hatları ile tanıtılacaktır.

23.02-10.06.2015 tarihleri arasında gerçekleştirdiğimiz yüzey araştırmasının ilk bölümünde planlandığı gibi toplam 23 mahalle ziyaret edilmiştir². Yüzey araştırması esnasında mahalleler coğrafi konum olarak birbirlerine yakınlık sırasına göre ziyaret edilmişlerdir. Buna nedenle ziyaret edilen mahalleler daha ziyade Bursa-İzmir karayolunun güney ve kuzeyinde yer alanlardan oluşmaktadır. Ancak tespit edilen

1 Proje, Nilüfer Belediyesi Başkanlığı tarafından desteklenmektedir. Desteklerinden dolayı Belediye Başkanı Sayın Mustafa Bozbey'e, yüzey araştırması esnasında her türlü destek ve yardımları için Tarih ve Turizm Bürosu elemanları Onur Ulutaş, Nurgül Çetin ve Evrim Köksal'a çok teşekkür ederim.

2 Kültür ve Turizm Bakanlığı'nı temsilen aramıza Bursa Arkeoloji Müzesi uzmanı Ahmet Bayram Üner katılmıştır. Yardım ve katkılarından dolayı kendisine minnettarız. Yüzey araştırmasına Arkeoloji Bölümü Araştırma Görevlileri, Serap Ala, Gonca Gülsefa, Göknur Çetinkaya, Hazal Çıtakoğlu, ve Buğra Kuru katılmışlardır. Fotoğrafların büyük bir bölümü öğrencim A. Gözde Arı tarafından çekilmiştir. Çizim çalışmaları Fadime Yıldız tarafından yapılmıştır. Yüzey araştırmasına isimlerini burada tek tek sayamayacağım çok sayıda lisansüstü ve lisans öğrencilerim katılmıştır. Araştırmaya katılarak yardım ve destekte bulunan, araştırma görevlileri ve öğrencilerime çok teşekkür ederim.

yeni koruma alanları birbirileri ile olan coğrafi yakınlıkları ile değil de alfabetik sıra ile tanıtılacaktır. Yüzey araştırmasının 2016 yılında yapılacak ikinci bölümünde ise ilçenin dağlık bölgesinde bulunan mahalleleri ziyaret edilecektir.

Resim 1

Yüzey araştırması esnasında ilk ziyaret ettiğimiz mahallelerden birisi olan Badırğa, Bursa-İzmir karayolunda Bursa İhtisas Deri Organize Bölgesi levhasından kuzeye dönüldüğünde ulaşılabilen bir mahalledir. Mahalleye ait arazilerin büyük bir bölümü yeni projelendirilen organize sanayi bölgesi içinde kalmaktadır. Mahalle içinde incelemelerde bulunurken, Erkan Yavuz'un evinin avlusunda 5 satır Yunanca yazıt bulunan, mermer bir stel (Resim 1),³ bir yıkıntıda atılı şekilde duran Kybele heykeli (Resim 2)⁴ gibi taş eserler dikkatimizi çekti. Bunların, ziyaretimiz esnasında çevre düzenlemeleri yapılan organize sanayi bölgesi içerisinde kalan Solakçayır Mevkiinden getirildiğini öğrenince, incelemelerimi-

3 Tercümesi için bkz. Battistoni 2016: Kat.1.

4 Ayrıca bkz. Özkan - Akın 2016: Kat.1.

Resim 2

zi orada bulunan arazilerde yönlendirdik.⁵

Yaklaşık 133 m rakımda yer alan arazide yapılan çevre düzenlemeleri esnasında iş makinaları tarafından açılan derin kesitler dikkate değerdir (Resim 3). Çünkü, kesit profillerinde tahrip edilmiş yapılara ait duvar kalıntıları görülmektedir (Resim 4). Duvarlarla aynı seviyede ayrıca bol miktarda

kiremit (Resim 5) ve seramik parçaları (Resim 6) da dikkat çekmektedir. Kültür toprağının altında ise bir zamanlar bu coğrafyanın göl olduğuna işaret eden kara renkli ana toprak bulunmaktadır.

Çanak çömlek, kiremit veya mermerden oluşan parçalar açılan kesitler dışında yüzeyde de bol miktarda bulunmaktadır (Resim 7). Örneklerden birisinin arka yü-

⁵ GPS Koordinatları: 40° 14' 33" K 28° 42' 16" D.

Resim 3

Resim 4

Resim 5

Resim 6

Resim 7

Resim 8

zünde bulunan kalın dişli perdah izi yapıların zemin döşemeleri hakkında da ipucu vermektedir (Resim 8).

Bütün bu izler Solakçayır'da eski bir yerleşim yerinin bulunduğunu açık bir şekilde belgelemektedir. Ekip üyelerimizden

Resim 9

G. Gülsefa ve H. Çıtakoğlu tarafından seramik parçaları üzerinde yapılan incelemeler neticesinde en erken örneklerin İ.Ö. 4. yüzyıla kadar geri gittiği tespit edilmiştir (Resim 9).⁶ Siyah bant bezemeli seramik parçaları (Resim 10), siyah ve kahverengi çizgilerden oluşan şeritlerin bulunduğu amphora parçası (Resim 11) gibi örnekler olası yerleşimin Klasik, Helenistik ve Roma Dönemlerinde de kesintiye uğramadan devam ettiğinin göstergesidir. Yerleşimin en son Bizans Dönemi'ne kadar iskan edildiğini ise yüzeyde bulduğumuz sırlı seramikler belgelemektedir. Sonuç olarak Solakçayır'da Klasik Dönem'den başlayıp Bizans Dönemi'ne kadar kesintisiz devam eden bir yerleşimin bulunduğu tahmin edilmektedir. Önerimiz üzerine Solakçayır yerleşim alanı Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247

Resim 10

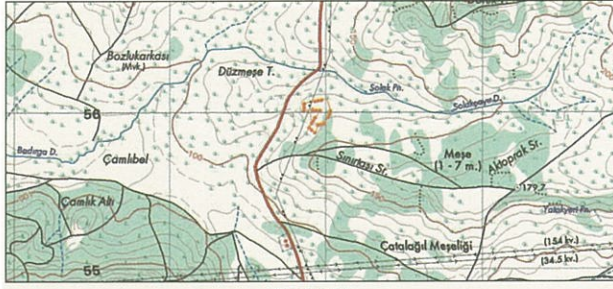

Resim 11

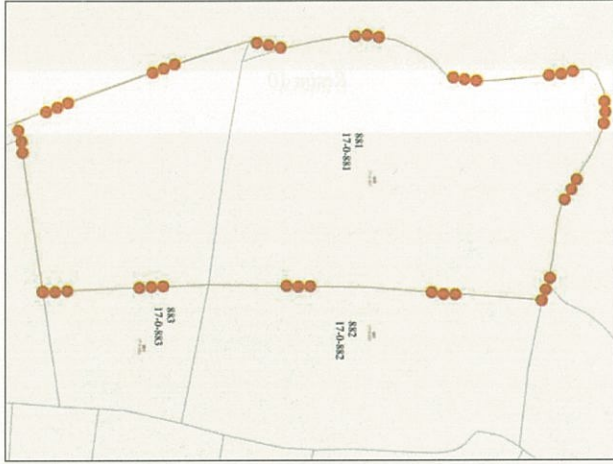
sayılı kararı ile 3. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmiştir (Resim 12 -13).

Bir diğer yerleşim yeri tespit ettiğimiz alan Başköy Mahallesi Bağlar Mevkii'nde bulunmaktadır. Mahalle merkezinin 1.5 km güney doğusunda bulunan yerleşim yerin-

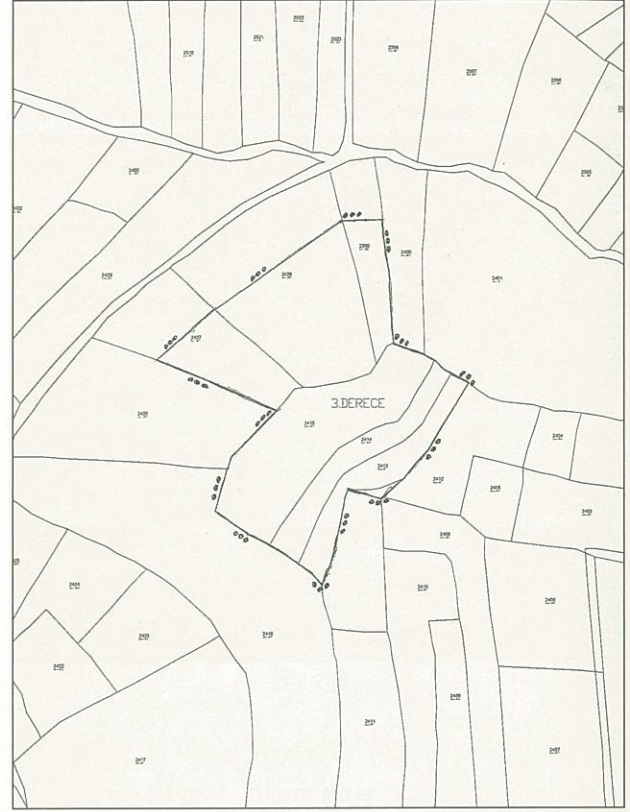
⁶ Gülsefa-Çıtakoğlu, 2016: Kat. 2.

Resim 12

Resim 15

Resim 13: Bursa Nilüfer Badırga

Resim 14

Resim 16

de yüzeYde Roma ve Bizans Dönemlerine ait çanak çömlek parçaları bulunmaktadır (Resim 14). Önerimiz üzerine söz konusu alan Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile 3. Derece Arkeolojik Sit alanı olarak tescil edilmiştir (Resim 15).

Bursa-İzmir karayolunun 7 km kuzeyinde yer alan Büyükbalıklı Mahallesi-ne ismini veren balıklar köy merkezindeki caminin yanındaki kuyunun içinde yaşamaktadırlar. Buradaki balıklar Urfa Balıklı Göl'dekiler gibi kutsal kabul edilmişler ve her ne olursa olsun tüketilmemektedirler. Mahallede mihmandarlığımızı yapan Ali Cebeci, mahalle sınırları içerisinde Kaleler Mevkii adında bir yerin bulunduğunu ve orada yüzeYde bol miktarda çanak çömlek görebileceğimizden söz etti. Bunun üzerine

temin edilen bir traktör ile mahalle sakinlerinden Ali Kızıl ve Sami Mersin'i de alarak Kaleler Mevkiine gittik (Resim 16).

Fikriye Devrim'in üzerine kayıtlı olan ve tapuda Kazova olarak geçen ve içinde kaynağı bulunan arazinin etrafı zeytin ağaçları ile çevrilidir.⁷ Arazinin en hâkim ve yüksek noktasında Kaleler ismi verilen yerleşim yeri bulunmaktadır. Burada yüzeYde yer yer tarıma bile engel olabilecek kadar bol miktarda blok ve moloz taşlar dikkat çekmektedir (Resim 17). Bu alanda kültür varlığı olduğunu define çukurlarının fazlalığı da göstermektedir (Resim 18). Arazinin güneyinde yüzeYde kiremit parçaları yoğunlaşmaya başlamaktadır. Bu parçaların bir bölümü üzerinde çarpı işaretleri bulunan ve genellikle zemin döse-

⁷ GPS Koordinatları: 40° 14' 12" K 28° 46' 40" D.

Resim 17

Resim 18

Resim 19

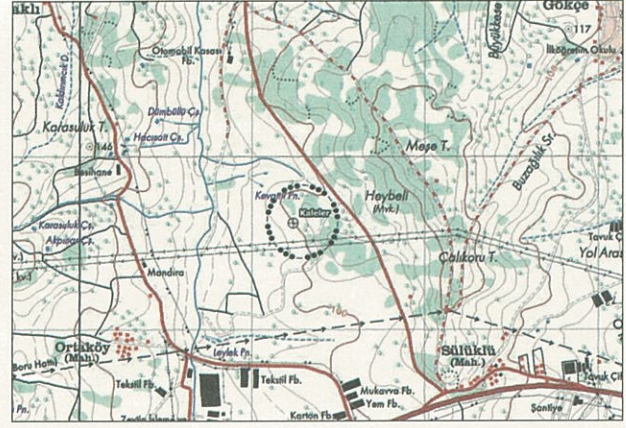
Resim 21

Resim 20

mesinde kullanılan plaka şeklindedir (Resim 19).⁸ Kaplama plakalarına ait tam örnek bulamadığımız için ölçüleri alınamamıştır. Yüzeyde incelenen çanak çömlek parçalarının çoğunlukla Bizans Dönemi'nin sırlı seramiklerden oluşması nedeniyle, burada Bizans Dönemi'nde iskan edilen bir yerleşimin olduğunu düşünüyoruz (Resim 20). Ancak, yüzeyde bulduğumuz siyah cidarlı bir seramik parçası yerleşimin Helenistik Çağ'a kadar geri gidebileceğine işaret etmektedir (Resim 21). Bu alan, Karasuluk Tepesi'nin 1 km doğusu olarak tanımlanmak suretiyle, Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile 3. Derece Arkeolojik

⁸ Şahin, 2013: 29 vd., Resim 7; Şahin, 2014: 401, Resim 3.

Resim 22

Sit olarak korumaya alınmıştır (Resim 22).

Nilüfer, sanayi bölgelerinin yoğun olduğu ilçelerden birisidir. Sanayi, mahallelere bir yandan refah ve iş imkanı getirirken, diğer yandan tarım ve hayvancılığın yok olmasına, arazilerinin betonlaşmasına neden olmaktadır. Bu süreçte ipekçilik gibi

Resim 23

Resim 24

Resim 25

Resim 26

Resim 27

çok önemli zanaatlar terk edilmiş ve unutulmuştur. Çalı Mahallesi'nde de sanayi bölgelerinden birisi bulunmaktadır. Özellikle mahalle mezarlığında devşirme olarak kullanılan çok sayıda taş eser mahalledeki potansiyelin ilk habercisi oldu (Resim 23). Mihmandarımız Turan Çalay, mahallede Gâvur Evleri adında bir bölgenin olduğunu söyleyince orada araştırma yapmaya karar verdik.⁹ Zira, bu isim Anadolu'da genellikle eski dönemlere ait nekropoller veya yerleşim yerleri için kullanılmaktadır. Mahallenin güney doğusunda merkeze 600 m mesafede bulunan mevkiinin doğusundan Çalı Deresi akmaktadır. Alandaki en ilginç yüzey buluntusu, yol yapımı esnasında ortaya çıkan kireç harçlı moloz taşlardan oluşmuş yapı kalıntısıdır (Resim 24). Yapıların tarihini belirlemek üzere yaptığımız yüzey taramalarında Bizans ve Osmanlı Dönemlerine ait sırlı seramik parçalarına rastladık (Resim 25).¹⁰ Bu durum buraya gelen Türklerin önce Bizans yerleşimi üzerine iskan ettiklerini, daha sonra bugünkü yerlerine taşındıklarına işaret etmektedir.

Çalı Mahaltesinde incelemelerde bulunduğumuz bir diğer alan mihmandarımız önerisi ile Alaylı Mevkiinde yer alan Hamam Yerleri olmuştur.¹¹ Mahallenin güneydoğusunda bulunan mevki, mahalle merkezine 1 km uzaklıkta, ormanlık bir arazi içerisinde yer almaktadır. Arazinin batı tarafında Çalı Deresi akmaktadır. Ha-

mam Yerleri Mevkiinde bulunan kalıntıları incelemek üzere ormanlık bir arazi içerisinde toprak yoldan ilerlerken, yol kenarındaki yamaçlarda kaçak kazılar ile tahrip edilmiş çok sayıda mezar ile karşılaştık (Resim 25). Mezarların pişmiş toprak levhalar ile semerdam şeklinde kapatılmaları nedeniyle Bizans Dönemi'ne ait olduklarını düşünüyoruz. Mezarlarının ortalama yüksekliği 42 cm, alt genişliği 51 cm ve korunan derinlikleri ortalama 166 santimetredir (Resim 26). Patika yol Hamam Yerleri Mevkiine kadar uzanmaktadır.¹²

Alana vardığımızda ilk dikkat çeken çok sayıda kaçak kazı çukuru oldu. Bazı çukurlarda kireç harçlı moloz taş örgülü duvarlar görülmektedir (Resim 27). Duvarların ölçülebilen kalınlıkları 80 cm, korunan yükseklikleri ise 250 santimetre civarındadır. Alanda duvarların yanı sıra, amorf seramik parçaları, kiremit ve iskelet kalıntıları da tespit edilmiştir (Resim 28). Yol üzerinde bulunan mezarlar ve yapının vadiye hakim durumu göz önünde bulundularak burada, hamamdan ziyade Bizans Dönemi'ne ait bir manastır kompleksinin bulunduğunu tahmin ediyoruz.

Önerimiz üzerine söz konusu her iki alan Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile 3. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmiştir (Resim 29-30).

Bursa-İzmir karayolunun üzerinde yer alan bir diğer mahalle Çatalağıldır. Ma-

9 GPS Koordinatları:40° 9' 52.93"K 28° 55' 31.10" D.

10 İnanan, 2016: Kat.5-10.

11 GPS Koordinatları: 40° 9' 34.49" K 28° 55' 41.48" D.

12 GPS Koordinatları: 40° 9' 36.81" K 28° 55' 40.46" D.

Resim 28

Resim 29

Resim 30

Resim 31

Resim 32

hale sakinleri mahallede eskiye giden bir yerleşim bulunmadığını söylese de, Kilise Mevki adında bir alan bulunduğunu öğrenince incelemelerde bulunmak üzere oraya gittik. Arazide, doğu batı istikametinde uzanan ve günümüzde depo olarak kullanılan bir yapı bulunmaktadır (Resim 31).¹³ Yapının duvarları moloz taşlar ve devşirme malzeme ile örülmüş, üzeri ahşap çatı örtülmüştür. Bazilikal planlı yapı apsis bölümü ve oturduğu yön nedeniyle bir kilise olmalıdır. Kilisenin Aziz Ioannes Thelogos adına 19. yüzyıl ortalarında yaptırılmış olduğunu öğrendik. Kilisenin doğusunda, günümüzde tarım arazisi olarak kullanılan tarlanın yüzeyinde sırlı ve kaba olmak üzere çok sayıda çanak çömlek parçası bulunmaktadır (Resim 32).¹⁴ Mahalle ilk olarak Bizans Dönemi'nde bu mevkiye kurulmuş olmalıdır.

Bu yerleşimin devamı mahallenin batısında, günümüzde Tavukhane olarak isimlendirilen alanda bulunmaktadır. Söz konusu arazide yaptığımız incelemelerde, yüzeyde Kilise Mevki kadar olmasa da yine bol miktarda sırlı çanak çömlek parçası ile karşılaştık (Resim 33). Mahalle sakinlerinin ifadesine göre burada bir han yapısı da bulunmaktaymış. Bu yapı da Bizans yerleşiminin buraya kadar yayıldığına işaret etmektedir.

Önerimiz üzerine her iki alan da Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile 3. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmiştir (Resim 34-35).

Gâvurini olarak adlandırılan bir diğer mevki Çaylı'da bulunmaktadır.¹⁵ Günümüzde Gürgendere Mevki olarak adlandırılan alan, Badırğa Mahallesi çıkışından 3

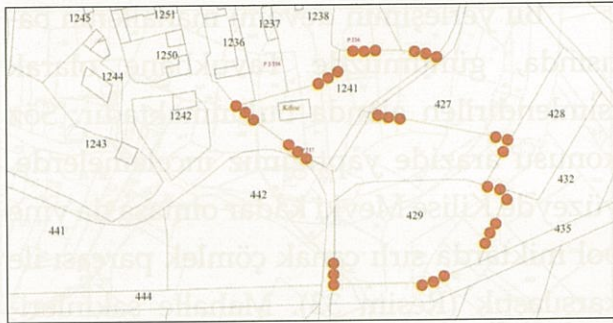
13 GPS Koordinatları: 40° 13' 06" K 28° 42' 28" D, 40° 13' 06" K 28° 42' 31" D, 40° 13' 04" K 28° 42' 30" D, 40° 13' 04" K 28° 42' 27" D.

14 İnanan, 2016: Kat. 11-17.

15 GPS Koordinatları: 40° 15' 25.84" K 28° 43' 57.00" D.

Resim 33

Resim 34

Resim 35

Resim 36

Resim 37

km sonra güneybatı yönünde tepeye doğru devam edildiğinde, makiliğin sonunda doğu tarafa doğru yaklaşık %5 eğimle inen yamaç üzerinde bulunmaktadır (Resim 36).¹⁶ Arazi üzerinden çevre yolu geçmekte olup günümüzde çöp depolama alanı olarak kullanılmaktadır. Yüzeyde orta yoğunlukta çanak çömlek parçaları bulunmaktadır (Resim 37). Yüzeyde tespit ettiğimiz seramik parçalarına göre, bu alanda İ.Ö. 4. yüzyıldan başlayıp¹⁷, Bizans Çağı'na kadar devam eden bir yerleşimin bulunduğunu söylemek mümkündür.¹⁸

Mahallede Bizans Dönemi yerleşimine işaret edebilecek bir diğer kalıntı mer-

16 Bu araziye ulaşımımızı traktörü ile sağlayan Doğan Arslan'a teşekkür ederiz.

17 Gülsefa-Çıtakoğlu, 2016: Kat.3-Kat.7.

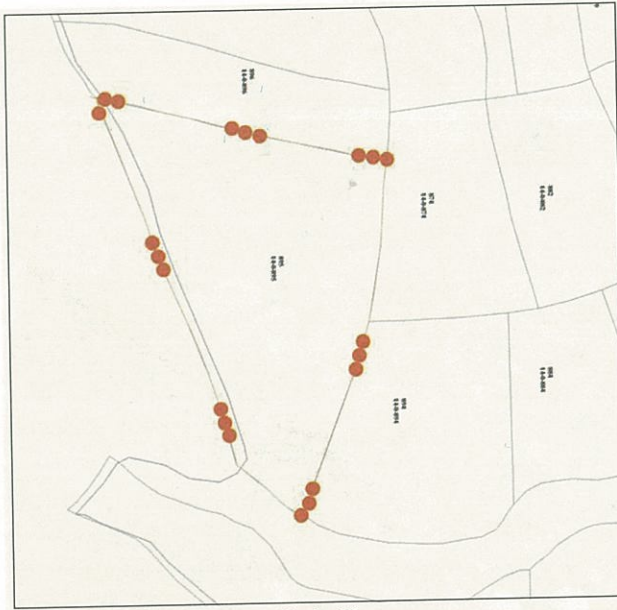
18 İnanan, 2016: 374.

kezde bulunan köprüdür (Resim 38).¹⁹ Ölçülebilen yaklaşık uzunluğu 31 m, genişliği ise 6 metredir. İki adet kemerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bir bölümü görülebilen kemerin yaklaşık uzunluğu 270 cm, ölçülebilen yaklaşık yüksekliği 80 cm ve kemer kalınlığı 67 santimetredir. İkinci kemer tamamen bitki ve toprakla kapalıdır. Köp-

19 GPS Koordinatları: 40° 16' 40.24" K 28° 44' 46.01" D.

Resim 38

Resim 39

rünün üzerindeki dolgu, moloz taşlar ile yapılmış, kemerler ise pişmiş toprak tuğlaların horasan ile birbirine bağlanmasıyla inşa edilmiştir. Kemerlerin yapısı ve kullanılan malzeme nedeniyle Bizans Dönemi'nde inşa edildiğini düşünüyoruz.²⁰

Önerimiz üzerine Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile yerleşim yeri 3. Derece Arkeolojik Sit alanı (Resim 39), köprü kalıntısı ise korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir.

Yerleşim yeri keşfettiğimiz bir diğer mahalle Fadıllı olmuştur. Akçeşmeler olarak da bilinen Kavaklı Mevkii'de yer alan arazinin yüzeyinde yoğun miktarda çanak çömlek, kiremit ve künk parçaları bulunmaktadır (Resim 40).²¹ Yerleşim alanı, mahalle merkezinden 1 km uzakta, mevcut HES tesisinin kuzeyinde, Gölyazı manzara-

20 Örnek olarak Kuru Köprü ve Koca Köprü. Bkz. Şahin vd., 2008: 18, Resim 12.

21 GPS Koordinatları: 40° 9' 15" K 28° 43' 4" D.

sına hakim bir yamaç üzerindedir. Seramik parçalarına göre İ.S. 1. yüzyılda başlayan, özellikle sırlı seramikler nedeniyle Bizans Dönemi'ne kadar devam eden bir yerleşim yeri olduğunu tahmin ediyoruz.²² Önerimiz üzerine söz konusu alan Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile 3. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmiştir (Resim 41).

Yüzey araştırması esnasında en erken tarihli yerleşim yerini Bursa-İzmir karayolunun 2 km kuzeyinde yer alan Gökçeköy'de tespit ettik. Prehistorik yerleşim, mahallenin batısında, Gökçeköy Deresi'ne kadar oldukça geniş bir sahaya yayılan ve "Ermiye Çiftliği" olarak adlandırılan alanda yer almaktadır.²³ Yerleşimin bulunduğu höyük, kuzey-güney doğrultusunda uzanan göbek şeklinde bir yükseltiden oluşmaktadır (Resim 42). Gökçeköy Deresi'nin kenarında kurulu olan höyüğün yüzeyinde yoğun miktarda çanak çömlek parçası bulunmaktadır (Resim 43). Seramik parçalarına göre yerleşimin Tunç Çağı'ndan Osmanlı Dönemi'ne kadar devam ettiği anlaşılmaktadır.²⁴ Höyüğün yüksekliği, devam eden tarımsal faaliyetler nedeniyle 1 m kadar inmiştir. Böylece Nilüfer ilçesinde Akçalar ve Tepecik Höyük'ten sonra üçüncü prehistorik yerleşimi keşfedilmiş olmaktadır.

22 İnanan, 2016: 362, Kat. 18-19.

23 GPS Koordinatları: 40° 14' 49.77" K 28° 48' 11.16" D.

24 Gülsefa-Çıtakoğlu, 2016: 313 vdd., Kat.16, 17, 21, 27, 29; İnanan, 2016: 363 vdd., Kat. 20-22; Novruzlu, 2016: 545 vdd., Resim 3-19.

Resim 40

Resim 41

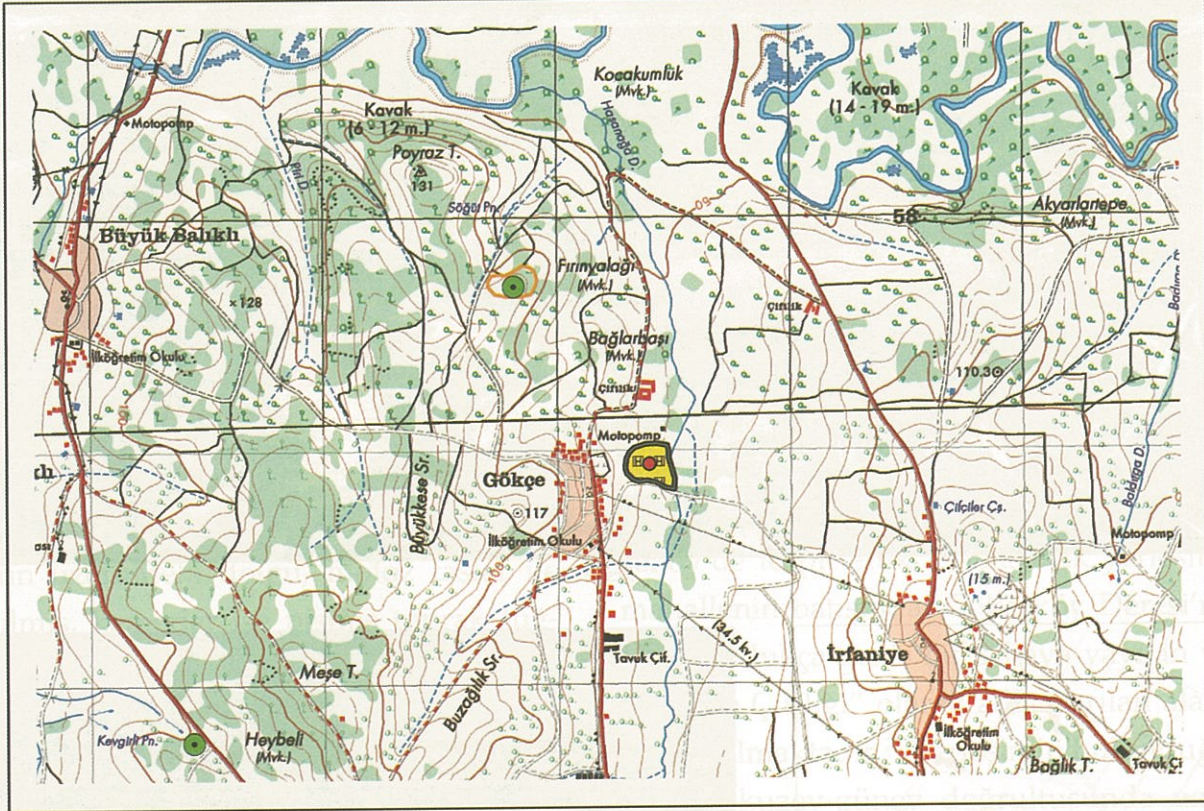

Resim 42

Resim 43

2015 YILI BURSA İLİ NİLÜFER İLÇESİ YÜZEY ARAŞTIRMASI
GÖKÇEKÖY MAHALLESİ

Çiftlikçi Höyük Söğütpınar

Resim 44

Gökçeköy Höyüğü'nün nekropolü ise olasılıkla mahalle merkezinin yaklaşık 2 km kuzeyinde uzanan Söğütpınar Mevki'dir (Resim 44).²⁵ İstanbul-İzmir otoyolunun ikiye ayırdığı arazinin özellikle kuzeyinde kalan bölümünde (Resim 45), tarımsal faaliyetlerle yüzeye çıkmış olan cam şişe, ortalama 20 cm genişliğinde kaba taş plakalar (Resim 46) ve pişmiş toprak levhalar bulunmaktadır. Yüzeydeki bu ipuçlarına göre antik mezarlığın burada bulunduğunu düşünüyoruz (Resim 47).

Önerimiz üzerine Bursa Kültür Varlık-

26 GPS Koordinatları: 40° 15' 14" K 28° 47' 46" D.

larını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile Gökçeköy Höyüğü'nün bulunduğu alan 1. ve 3. Derece Arkeolojik Sit, Söğütpınar Nekropolü ise 3. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmiştir (Resim 44),

Nekropol ve yerleşim alanı bulunan bir diğer mahalle Hasanağa'dır. Mahallede önce nekropol sahasının bulunduğu Kozla Mevkii ziyaret ettik.²⁶ Burada patika yolun her iki tarafında definciler tarafından tahrip edilmiş çok sayıda mezar bulunmaktadır (Resim 48). Çevreye dağılmış şekilde

26 GPS Koordinatları: 40° 10' 04."1 K 28° 48' 0,3" D.

Resim 45

Resim 46

Resim 48

Resim 47

Resim 49

çok sayıda pişmiş toprak plakalar, kiremit ve kemik parçaları bulunmaktadır. Profil olarak herhangi bir mezar görülemiyor olsa da pişmiş toprak plaka parçaları mezarların Bizans Çağı'na ait olabileceğine işaret etmektedir.

Patika yol yaklaşık 1 km kadar yukarı doğru devam edildiğinde, bu defa yol kenarında taş plakalarla kapatılmış mezarlar görülmeye başladı (Resim 49).²⁷ Plakaların ortalama kalınlıkları 12-16 cm, uzunlukları 115-130 cm ve genişlikleri 62-89 cm arasında değişmekte olup, anlaşıldığı kadarıyla yerli kireç taşından yapılmışlardır. Bir genelleme yapılırsa, yolun üst tarafındaki mezarlarda üst örtü olarak taş plakalar kullanılırken, alt seviyelerde pişmiş toprak levhalara yer verilmiştir. Bir diğer ilginç tespitimiz ise, üst kodlarda yüzeyde tek tük çanak çömlek parçası görülürken, aşağıya doğru indikçe sayının dikkat çekecek oranda artış göstermesidir. Bu durumu dönemleri ile açıklamak istesek de tarihlendirme konusunda mezarların çevresinde herhangi bir buluntuya rastlayamadık.

27 GPS Koordinatları: 40° 10' 04."1 K 28° 48' 15.00" D.

Hasanağa yerleşimi ise sanayi bölgesinde bulunmaktadır.²⁸ Göltarla Mevki olarak adlandırılan sahada, ELSİ Fabrikası'nın karşısındaki enginar ekili tarlanın yüzeyinde Roma ve Bizans Dönemlerine işaret eden çanak çömlek parçaları bulunmaktadır (Resim 50). Buluntular arasında seramik cüruflarının bulunması seramik işliğinin de bulunduğunu göstermesi açısından oldukça önemlidir (Resim 51). Etrafındaki tesisler nedeniyle yerleşimin ne kadarlık bölümünün tahrip edildiğini bilemiyoruz.

Önerimiz üzerine söz konusu alanlar Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile 3. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmiştir (Resim 52).

Yüzey araştırması esnasında tesadüfen keşfettiğimiz yerleşimlerden bir diğeri İrfaniye Mahallesi'nde bulunmaktadır. Gölyazı'ya doğru giderken Bursa-İzmir karayolunun hemen kenarında, Uluabat Gölü, Uludağ ve ovaya hakim bir noktada, güney kuzey yönünde hafif eğimli bir şekilde uzanan arazi dikkatimizi çekti (Resim 53).²⁹ Günümüzde Yayla Sokak olarak isimlendirilen alanın daha önceki ismi Eski Karakol Mevki imiş. Sürülmüş tarlalarda yaptığımız incelemelerde yüzeyde yoğun şekilde çanak çömlek parçaları tespit ettik (Resim 54). Ayrıca pişmiş topraktan, üzerinde kireç harcından sıva kalıntısı görülen, kalınlıkları 3 - 5 cm arasında değişen kaplama levhaları da bulunmaktadır. Buna göre

28 GPS Koordinatları: 40° 10' 39.49" K 28° 47' 26.39" D.

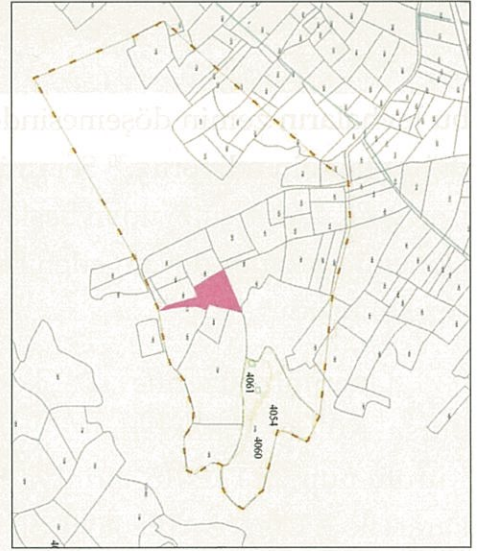
29 GPS Koordinatları: 40° 13' 38.50" K 28° 47' 18.54" D.

Resim 50

Resim 51

Resim 52

Resim 53

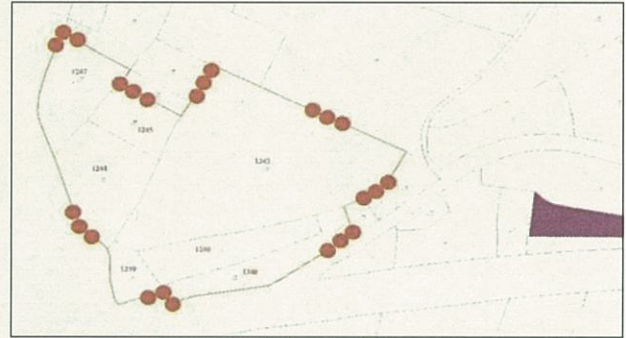

Resim 54

bu levhaların zemin döşemesinde kullanıldığını tahmin ediyoruz.³⁰ Seramik parçalarına göre, İ.Ö. 4. yüzyıldan başlayıp Bizans Dönemi'ne kadar devam eden bir yerleşim söz konusudur.³¹

Önerimiz üzerine söz konusu alan Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile 3. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmiştir (Resim 55).

2015 döneminde ziyaret ettiğimiz mahallelerden bir diğeri Karacaoba'dır. Mahalle sakinleri Karşıyaka'da bol miktarda çanak çömlek kırıklarına rastladıklarını söyledi.³² Söz konusu alan, mahallenin do-

Resim 55

ğusuna gelecek şekilde, Bursa - İzmir karayolunun kuzeyinde hafif eğimli şekilde uzanmaktadır (Resim 56). Yüzeyde çoğunlukla Bizans Dönemi'ne işaret eden sırlı seramikler ve kiremit parçaları bulunmaktadır (Resim 57).³³ Kiremitler ortalama 12 cm genişliğe, 13 cm uzunluğa ve 4,5 cm kalınlığa sahiptir. Bu buluntulara göre, mahallede Bizans Dönemi'ne geri giden eski bir yerleşimin bulunduğunu söylemek mümkün-

30 Örnek olarak bkz. Şahin, 2013: 29 vd. Resim 7; Şahin, 2014: 401, Resim 3.

31 Gülsefa-Çıtakoğlu, 2016: 308, 316, Kat. 5, Kat. 25.

32 GPS Koordinatları: 40° 13' 0.64" K 28° 43' 37.69" D.

33 İnanan, 2016: 365, Kat. 23-24.

Resim 56

Resim 57

dür.

Önerimiz üzerine söz konusu alan Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile 3. Derece Arkeolojik Sit alanı olarak tescil edilmiştir (Resim 58).

Tahtalı, Nilüfer ilçesinin Gölyazı'dan sonra en önemli kültür varlıklarına sahip mahallelerinden birisidir. Nilüfer İlçe merkezine 18 km uzaklıkta yer almasına rağmen kültür varlıklarının keşfi açısından bakir kalmıştır. Mahalle merkezinde "Kale" olarak adlandırılan ancak manastır kompleksi olduğunu düşündüğümüz anıtsal yapı kalıntısı, sokaklarda süsleme veya devşirme olarak kullanılan taş eserler, kültür varlıkları açısından mahallenin yüksek potansiyelini açık bir şekilde göstermektedir.

Mihmandarımız Turan Çalay'ın yer göstermesi üzerine File Tepe ve Öküz Tepe mevkiğinde incelemelerde bulunulmuştur. İlk olarak File Tepe'nin batısında yer alan ormanlık arazi içerisindeki köprü kalıntılarını görmek üzere yola çıktık. Köyün çıkışında son evden güneye doğru iki yanı çam ormanları ile kaplı toprak yoldan tepeye doğru 100 m kadar ilerledikten sonra güneydoğu yöne dönerek bir vadinin içinde yola devam ettik. Bu yol Laleler mevkiğine gitmektedir. Burada Kireçocağı Deresi'nin aktığı vadi yatağında, karşılıklı iki duvarın bulunduğu bir yapı kalıntısı bulunmaktadır (Resim 59). Duvarlar kireç harcı katkılı moloz taş ile inşa edilmiştir. 2 m kalınlığa

Resim 58

Resim 59

sahip olan duvarlardan doğu yandaki 5 m, batıdaki ise 9,5 m yüksekliğe kadar ayakta-
dır. Doğudaki duvarın güneyinde ana kaya
ile duvar arasındaki kanal şeklinde bir boş-
luk bulunmaktadır (Resim 60). Duvarın üst
bölümünden kanala doğru inen bir diğer
oyuk daha dikkat çekmektedir. Bu geçiş
olasılıkla defineciler tarafından açılmıştır.
Batıdaki duvarın yüzeyinde ise yukarıdan
aşağı doğru su aktığını gösterir kalker tor-
tuları dikkat çekmektedir (Resim 61). Dere-
nin her iki tarafında korunan duvarların 2
m genişliğinde olması ve batıdaki bölümde
su aktığını gösterir kalker tabaka, bu kalın-

Resim 60

Resim 61

tının bir köprüden çok su taşımaya yönelik inşa edilen aquaduct olma olasılığını güçlendirmektedir.

Batıdaki duvarın kuzey tarafında 1,90 m yüksekliğinde ve 3 m derinliğinde niş şeklinde bir girinti mevcuttur (Resim 62).

Bu girintinin zemini moloz taşlı bir kaplama, üst bölümü ise 3 sıra halinde üst üste dizilmiş pişmiş toprak kiremitlerle örtüldür (Resim 63). Defineciler tarafından etkili şekilde tahrip edildiği için ne olduğunu anlayamadık.

Duvar kalıntısının yaklaşık 3 m kuzeyinde, dere yatağının kenarında düzgün kesilmiş beyaz damarlı gri mermer plakaların yan yana dizilmesi ile oluşturulan bir zemin dikkatimizi çekti (Resim 64). Definecilerin tahribinden geri kalanlardan anlaşıldığı kadarıyla, yapıyı oluşturan mermer plakaların ortalama uzunlukları 130 cm, genişlikleri 130 cm ve kalınlıkları 25 santimetredir. Yine bu blokların benzerleri derenin

Resim 62

Resim 63

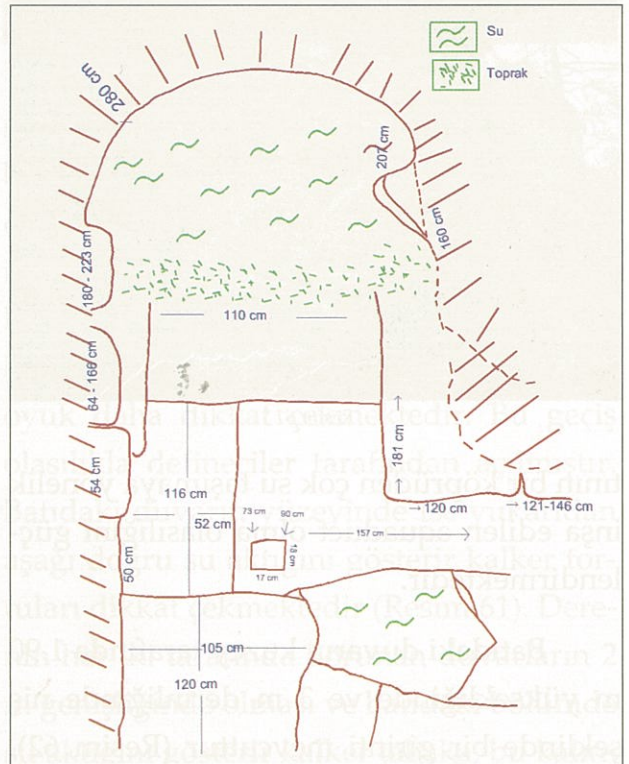
Resim 64

Resim 65

Resim 66

Resim 67

Resim 68

güneyinde de bulunmaktadır. Güneydeki bloğun korunan ölçüleri 177x114 cm olup 20 cm kalınlığındadır. Mermer plakalar-dan birisinin üzerinde 17x18 cm ölçülerin-de ve 18 cm derinliğinde özellikle açılmış bir oyuk mevcuttur (Resim 65). Bu alanda yaptığımız incelemelerde 11 ve 15 cm çap-larında, 0,4 cm kalınlığında, 30 ve 22 cm uzunluklarında 3 tane demir oluk tespit et-tik (Resim 66). Bu oluk parçaları muhteme-len mermer yapı kalıntısına ait olmalıdır. Bu olukları da göz önünde bulundurarak yapı kalıntısının ayazma özelliğine sahip bir su anıtı olduğunu düşünüyoruz (Resim 67). Çizim yapmak üzere anıtı tekrar ziya-ret ettiğimizde ise ne yazık ki defineciler ta-rafından tamamen tahrip edildiklerine şa-hit olduk (Resim 68).

Yüzey araştırmasının en ilginç keşfi, Öküz Tepe'de bulduğumuz nekropol ol-muştur. Mihmandarlığımızı yapan Ömer Çinkaya'nın gösterdiği nekropol, Kayapa ile Tahtalı arasında yer alan mevkide defi-neciler tarafından açılmış khamosorion la-hitlerin ağırlıkla bulunduğu mezarlardan oluşmaktadır (Resim 69, 70, 71). Lahit ka-paklarını ise çevrede görmek mümkündür (Resim 72).

Khamosorion mezarlardan bir diğere-ri ana kayanın yüzeyinde yapılan düzenle-meler ile diğerinden ayrılmaktadır (Resim 73-74). Mezarın dış yüzeyinin alt bölümü-nün kaba bırakılması orijinalde bu seviye-yeye kadar lahadin gömülü olduğuna işaret etmektedir (Resim 75). Lahdin doğu kenarında ana kaya üzerindeki düzenlemeler

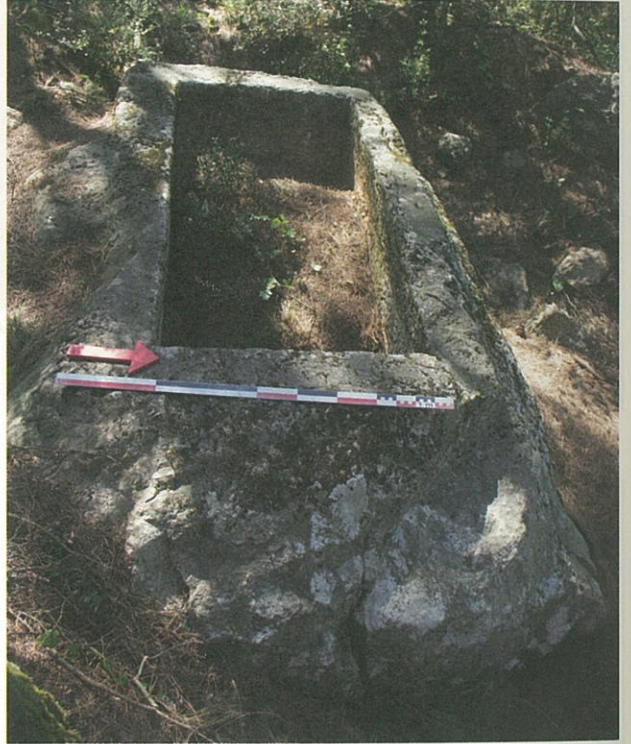
Resim 69

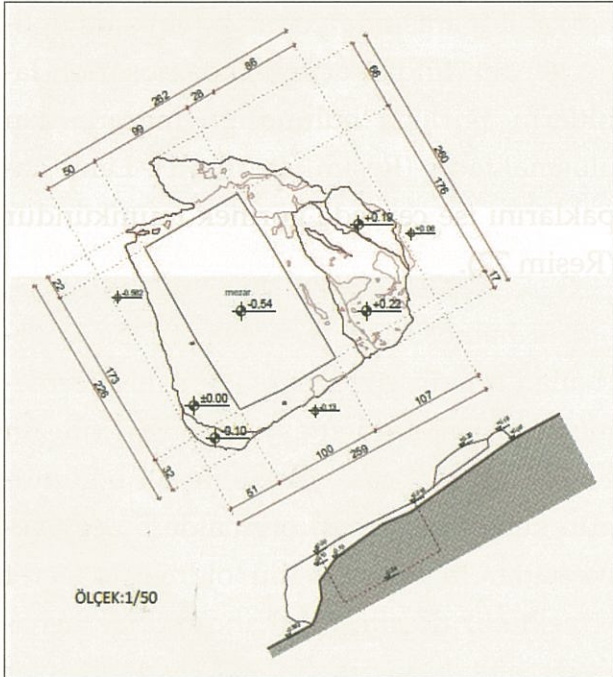
Resim 72

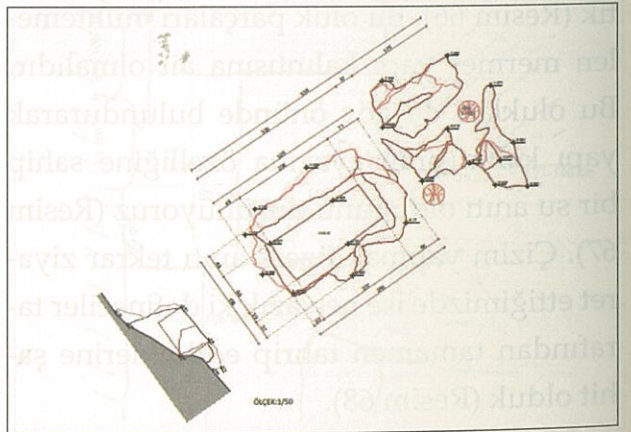
Resim 70

Resim 73

Resim 71

Resim 74

Resim 75

buraya stel benzeri bir obje yerleştirilmiş olabileceği ile açıklanabilir (Resim 76).

Kaçak kazılar ile tahrip edilen mezarlar Öküztepe Nekropolü'nde oda mezarların da bulunduğunu göstermektedir. İyi durumda olan bir mezarın ölçülebilir uzunluğu 200 cm, 118 santimetredir (Resim 77). Oda mezarın yaklaşık 5 m batısında bir lahit kapağı bulunmaktadır (Resim 78). Kapak, 245 cm uzunluğa, 130 cm genişliğe ve 80 cm yüksekliğe sahiptir. Bu ölçülerin oda mezar ile uyuşması, kapağın oda mezara ait olabileceğini akla getirmektedir. Mezarlar kuzey güney yönünde yerleştirilmiştir. Khamosorion tipi mezarlar Klasik Dönem'den başlayarak Roma Dönemi'ne kadar görülebilmektedir.³⁴ Definecilerin kazılarına göre, Öküz Tepe Nekropolü'nde en az iki farklı mezar tipi bulunmaktadır. Ancak bu nekropolün hangi antik kente ait olduğunu henüz bilemiyoruz.

³⁴ Tomay, 2015: 10 vd.

Resim 76

Resim 77

Resim 78

Nekropol sahasında yaptığımız incelemelerde yer yer ana kaya üzerinde keski izleri belirledik (Resim 79). Ayrıca arazide bol miktarda öbekler halinde yonga şeklinde taş kırıkları da bulunmaktadır (Resim 80). Hem ana kaya üzerindeki keski izleri, hem de çevredeki moloz taş parçaları bu alanın aynı zamanda taş ocağı ve atölye olarak kullanıldığına işaret etmektedir.

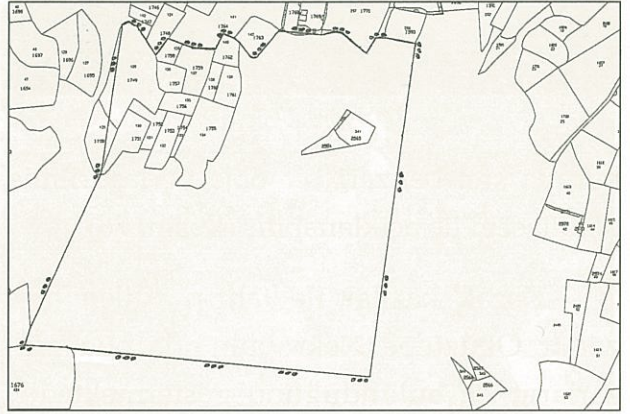
Resim 79

Resim 80

Önerimiz üzerine Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.12.2015 tarih ve 5247 sayılı kararı ile ilk defa tarafımızdan keşfedilen Kireçocağı Deresi su anıtı 1. Derece, Öküztepe Nekropolü ise 3. Derece Arkeolojik Sit alanı olarak tescil edilmiştir (Resim 81). Tahtalı, su anıtı, Öküztepe Nekropolü ve Çukurtarla Mevki Manastırı ile Nilüfer ilçesinin Gölyazı'dan sonra kültür turizmi açısından ikinci destinasyon merkezi olmaya adaydır (Resim 82).

Nilüfer ilçesinin 23 mahallesini ziyaret ettiğimiz 2015 yılı yüzey araştırmasında önerilerimiz doğrultusunda birisi ant, diğer 17 adeti sit olmak üzere toplam 18 yeni alan koruma altına alınmıştır. En erken tarihli yerleşim Gökçeköy'deki Tunç Çağı höyüğüdür. Badırğa, Çaylı ve Büyükbalıklı'da ilk iskânlar Klasik çağlara kadar geri gitmektedir. Tahtalı'da keşfettiğimiz su anıtı ve Öküztepe Nekropolü'nün Çaylı ve Büyükbalıklı ile çağdaş olduğunu düşünüyoruz. Başköy, Fadıllı ve Hasanağa yerleşimlerinde ise iskan Romalılar ile birlikte başlamış olmalıdır. Çatalağıl, Fadıllı, Başköy, Hasanağa, İrfaniye, Karacaoba ve Çalı

Resim 81: Bursa-Nilüfer-Tahtalı

mahallerinde Bizans dönemi yerleşimleri bulunmaktadır. Daha erken döneme tarihlenen yerleşimlerin çoğu Bizans Çağı'na kadar devam ederken Çalı'da hayat Türklerle de devam etmiştir. Diğerlerinde ise Türkler eski yerleşimin üzerini değil de yakınına iskân etmişlerdir. Çaylı'da Bizans Dönemi'ne ait bir köprü, Çalı'da ise bir manastır bulunmaktadır. Tahtalı, Çalı, Gökçeköy ve Hasanağa nekropol alanı tespit ettiğimiz mahallelerdir.

KAYNAKLAR

- Akın-Özkan, 2016 M. Akın-E. B. Özkan, "Badırğa Kybele'si ve Nilüfer'deki Kybele Kültü", Odryses'den Nilüfer'e Uluslararası Nilüfer Sempozyumu 13-15 Kasım Bursa, 69-94.
- Battistoni, 2016 F. Battistoni, "Epigraphical Finds in the Nilüfer Region", Odryses'ten Nilüfer'e Uluslararası Nilüfer Sempozyumu 13-15 Kasım, Bursa, 153-166.
- Gülsefa-Çıtakoğlu, 2016 G. Gülsefa-H. Çıtakoğlu, "2015 Yılı Bursa Nilüfer Yüzey Araştırmasında Tespit Edilen Klasik, Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri" ,Odryses'ten Nilüfer'e Uluslararası Nilüfer Sempozyumu 13-15 Kasım, Bursa, 303-330.
- İnanan, 2016 F. İnanan, "Nilüfer ve Mahalleleri Yüzey Araştırmalarında Ele Geçen Bizans ve Osmanlı Dönemi Seramik Buluntuları", Odryses'ten Nilüfer'e Uluslararası Nilüfer Sempozyumu 13-15 Kasım , Bursa, 357-380.
- Novruzlu, 2016 A. Novruzlu, "Nilüfer-Gökçe Höyük, Tepecik Höyük Prehistorik Yerleşimleri", Odryses'ten Nilüfer'e Uluslararası Nilüfer Sempozyumu 13-15 Kasım , Bursa 541-562.
- Şahin, 2013 M. Şahin, "Myndos Kazısı 2011", 34. Kazı Sonuçları Toplantısı III, Ankara, 25-44.
- Şahin, 2014 M. Şahin, "Myndos Kazısı 2012", 36. Kazı Sonuçları Toplantısı II, Ankara, 400-417.
- Şahin vd., 2008 M. Şahin, D. Yavaş, R. Okçu, D. Şahin, "İznik Yüzey Araştırması 2006", 25. Araştırma Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 11-28.
- Tomay, 2015 B. Tomay, Apollonia a.R. Nekropolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.